

MURASZOMBAT ÉS VIDÉKE

társadalmi és közgazdasági hetilap

A „Vendvidéki Magyar Közművelődési Egyesület” hivatalos közlönye.

== Megjelenik minden vasárnap. ==

ELOFIZETESI ÁR:

Egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr, egyes szám 10 kr.
Előfizetési pénzek és reklámciélok Ujházi Miksa könyvnyomdájába küldendők.

Felelős szerkesztő: **Dr. KHÁL ELEK.**

Társ-szerkesztő: **WILFINGER KÁROLY.**

Kiadó: A Vendvidéki Magyar Közművelődési Egyesület.

Kéziratok, levelek s egyéb szerkesztőségi közlemények a lap szerkesztőségébe küldendők.

Hirdetési díj: 4 hasábos petítor egyszeri hirdetésnél 10 kr, többszöri hirdetésnél soronként 6 kr. Bélyegdíj 30 kr. Nyitlitter petítorra 25 kr.

Sok van már a rováson.

Beköszöntött a nyár forró levegőjével, mely nemcsak a testet izzasztja, hanem a képzelődést is hevíti. Ilyenkor nagyon jó dolog a hideg fürdő, kivált ha zuhanyos. A testi fürdőről majd más helyen emlékezünk meg. Itt csak képtelenen öntsünk hideg zuhanyt némely álmadozók nyaka közé, kik azt hiszik, hogy szép titokban lerombolják azt, a mit a magyar társadalom épít, a magyar művelődés oltárait, hogy ők szép titokban kitépik azt, a mit a magyar társadalom ültetett: a magyarsodás zsenge csemetéit; a kik önhitt képzelődéssel egy kába eszme szolgálatába állottak s feledve hazájokat, feledve nevelésüket, feledve egyházuk parancsát: a pánszláv és dákoromán apostolok heresztratesi dicsőségére vágnak. Már évekkel ezelőtt hevesen támadták e lapok a magyarosításnak környékbeli elleneit, ujjal mutattak rájuk; leplezték hazafiatlan cselekedeteiket és az eredmény az lett, hogy az ellenség — óvatossabb lett. Csendben mult el nehány esztendő, feltűnő botrány nem történt. Mindenki tudta ugyan, hogy a katolikus vend lakosság ellenállása a magyar nyelv terjedésével szemben nem önmagától való; de úgy látszott, hogy a majdnem teljes eredménytelenség oka csakis

a papság és felekezeti tanítói kar közönbös, lanyha magatartásában rejlik. Valóban feltűnő is, hogy a másik hitfelekezet milyen sikert tudott a magyarsodás terén felmutatni. Ez a különbség nem lehet pusztán esetleges, azt mindenki belátja. Katolikus papok, tanítók, tessék róla szólnot adni! A nép ugyanaz, tehetségei ha nem is egyenlők, de nem sokban különbözök, jelleme könnyen hajlítható, tanulmányos és szófogadó. A hiba csakis a vezetőkben van azon a részen, amely annyira hátramaradt. A következtetés világos. Mindenki azt hitte, sokan talán maig is azt hiszik, hogy mint már említettük, csak hanyagság és művelődési ügyének semmibe vevése okozza azt a kínos stagnálást a katolikus vend népnél.

Ámde ez a bit, bármily jól esnék azt osztanunk, rózsás szemüvegű optimisták hite. A való ennél sokkal szomorúabb. Nem akarunk senkit gyanúsítani, sőt tudjuk, hogy a katolikus papságnak és tanítói karnak is vannak kiválóan hazafias gondolkozású és magyar szellemű tagjai. Ezek egyenkint ismeretesek és jól tudják, hogy kikről van most szó, hisz ők beavatottak az ellenfél titkaiba, de a fegyelem és állásuk érdeke akadályozza őket, hogy velünk és azok ellen nyíltan sorompóba álljanak.

Nem jól teszik, nincs igazuk. Vétkeznek ők is a nemzet ellen, de legalább nem szenyezi be lelkiüket rut szándék és gonosz cselekedet. Hiányzik a bátorságuk a magyarság elleneinek leleplezésére, ámde a bátorság oly erény, a mely nem mindenki-ben lakozik. Ne vessük az ilyenekre követ, hanem reméljük, hogy erősek lesznek a válságos órákban és hogy tovább dolgoznak a magyarosítás ügyéért az akadályok dacára. Fokozott buzgalommal talán mégis lesz sikere működtetésüknek és a mai támogatásunkra, ha kell, boszuló korunkra mindenkor számíthatnak.

Alig egy éve annak, hogy V . . . községben új miséjét tartotta egy pap. Ez ősi szokás szerint nagy dáridóval történik, midőn is a környékbeli papság teljes számmal szokott megjelenni. Ott is voltak papok, tanítók majdnem mindannyian. Megjöttek a stájerhoni szlovén papok is. A magyarok szép szokása a vendészeretet, nincs semmi kifogásunk a meghívás ellen. Hanem az már mégis furcsa volt egy kissé hogy nagy szláv zászlóval vonultak be és azt kitűzték egy szívfalára. A házra akarták kitűzni, de a gazdában küzdött két egyaránt homályos fogalom: a hazafiság és az a más valami, a mit czudar kezek terjesztenek a nép között, — nem engedte

A „Muraszombat és Vidéke” tárcsája.

Valami a fürdőkről.

Régi közmondás, hogy nincs semmi új a nap alatt. Ezt bizonyítja a fürdők története is. A görögöktől, kik a „thermák”, a hőfürdők feltalálói voltak, a rómaiakon át egész a legújabb korig gyógyfürdőknek csak a meleg fürdőket tartották. Nincs száz éve, hogy az emberiség újból rájött a hideg víz gyógyító hatására is arra a nagyszerű eredményre, melyet a folyam- és tengeri fürdők okoznak. És ime a legújabb kutatások kiderítik, hogy Indiában, Egyiptomban, a zsidóknál és görögöknél ugyancsak gyógyfürdőkül alkalmazták a folyam- és tengeri fürdőket. Az ékírások és hieroglyphék szerint az Euphrat és Nilus folyókon a maiakhoz hasonlóan berendezett uszódűrdők voltak és az akkori diákok, nem tudom, mi volt az elnevezésük, krokodilbörtáskaikban teleit papyrustekercsekkel vígan tolongtak a pénzért felé, a hol egy obulus leoszurása mellett kabint és lepedőt lehetett váltani. Ugy látszik, meg volt a trambulindeszka is az ókori folyam-fürdőkben; honnan merész halálugrásokat mutatott az ifjabb nemzedéknek egy-egy végzett théai gymnázista.

Egész éven át tartott a fürdő-sávon, mert örök

tavas virult ama boldog tájakon. Az uszás mestersege nagy elterjedésnek örvendett, a mit bizonyít a kairói muzeumban levő készlet: egy rud, rajta kötéllel és hevederrel, minőt maig is használnak az uszómesterek. A rudnak hieratikus írásjelekkel bevéselt felirata arra mutat, hogy azzal Amenofisz herceget, III. Totmosz király fiát tanította a vízi tornászati tudományára egy Khufu nevű, valószínűleg kínai származású rabzolga. (Kr. e. 1580-ik évben.)

A művelődés haladtával mindinkább növekedett az elpuhultság és a természetes hideg vizet a langyos, majd a forró víz használata váltotta fel. A meleg fürdők alkalmazásáról az első tudományos feljegyzéseket Hippokratés és tanítványai műveiben találjuk. A meleg fürdők mind általában lettek és nemcsak gazdagon berendezett nyilvános fürdők emelkedtek, hanem az előkelők házaiban is voltak fényűzőes fürdők; a vendéget is mindjárt oda vezették.

A rómaiaknál a fürdők egész palotákat foglaltak el, miről a Rómában, Pompejiban, Aquincumban (Ó-Budán) levő nagyszerű romok tanuskodnak.

Az ókori népeknél a fürdő részben vallási aktus volt s a keletieknél mai napig is az maradt. Talán ezért tartott, hogy a középkorban a keresz-

tény papság ellene volt a fürdés intézményének s például szent Hieronimus azt a felnötteknek egyenesen meg tiltotta.

Mindennek dacára a meleg fürdők mint köz-tisztasági és kényelmi intézmény továbbra is fennmaradtak. A gőzfürdők mai alakja és berendezése részben arab, részben ir-római, részben orosz motívumokat foglal magában és legpazarabb kifejldést Budapesten ért el. Hazánk fővárosa e tekintetben az első az egész kontinensen és ugyszólván az egyedüli hely, a hol a természetes hőforrásokat oly bőkezűen használhatják kényelmi célokra.

Az ásványvizek mint fürdők használata a XV. és XVI. században kezdődött és e terén a magyar fürdők egy időben kezdenek szerepelni a német és francia fürdőkkel. Az ásványos fürdők hatását tudományosan szempontból először francia orvosok kezdték vizsgálni és pedig Jehan Pidoux 1581-ben és Fabre 1657-ben. Ez utóbbi a val-si gyógyviz hatását írja le, de persze a vegytani ismeretek teljes hiányánál fogva valami titokzatos terméknek tartotta, a mely a föld méhében fakadó jöte-kony hatású folyadékok keveréke.

A tudomány ily kezdetleges állásánál az ásványvizeket természetes-en, rendszer nélkül használtak. Érdekes olvasni még a múlt századbéli orvosoknak is feljegyzéseit az ásványviz fürdők

meg, hogy a házára tüzték ki a zászlót. Czéczó alatt, a jófajta tótsági és luttenbergi borok tüztől felbuzdulva, valami szlovén pap lelkes beszéddel szította nagyban a szláv testvériséget. Ezalatt néhány magyar pap és tanító megbotránkozásában letépte az idegen zászlót a szilvafáról. Ám menekülniök kellett nyomban a többiek által fanatizált nép dühétől.

Ezt az eseményt későn tudta meg a hatóság, mikor a felbujtók már régén túl voltak a magyar határon, a melyen belül oly szemtelenül viselkedtek. Gondoskodni lehetett volna annak megellőzéséről, de ki hitte volna, hogy egy tisztán vallási ünneplést rut törekvéseiknek színterévé fognak tenni? Csak azért mehettek annyira arzátlanságukban, mert a vend. kath. papság között vannak olyanok, a kik bár erősen hangoztatják hazaszeretetüket, de az államalkotó magyarság elleni vak gyűlöletükkel s egy idegen kultúra terjesztésével czáfólják meg ajkaik hazug mondását.

Őnök azt hitték, uraim, hogy mi csak hazafias frázisok hangoztatása végett tömörültünk magyar közművelődési egyesületté. Azt hitték, hogy utazgatások és pajtáskodás örve alatt tovább is granatulán érintkezhetnek a haza ellenségeivel és csempészhetik be titokban azokat a féműveket, a melyekből vad magyargyűlöletet igen, de hazafiságot legkevésbé sem tanul a vezetésük által álló köznép.

Ime, a hideg fürdő és zuhany, uraim. Tudják meg, hogy mi éber figyelemmel kísérjük tetteiket s tudjuk azt is, mely iskolákban kezdték elég botorul, a tannylevet visszafeljeszteni vendé s mely iskolákban terjesztik a „Szeti Mohor“ ocsmány kiadványait.

Őnök elég vakmerők kijelenteni, hogy nem történnek bizonyos körök véleményével és örvendenek, ha e részről gyalázatot aratnak. Megéri még önök azt, hogy felocsudnak szemiek az önökkel eddig egy táborban levőknek s szemközt fogják találni magukkal az egész közvéleményt, mely a társadalmi megvetés kemény ostorával fogja kiüldözni e vidékről önöket, a magyarság és a haza ellenségeit! Ugy legyen!

Dr. Khal Elek.

Hogyan magyarosítsuk a vezetékneveket?

Ira: Telkes Simon.

A központi névmagyarosító társaság elnöke.

I.

Hogy magyarosítsuk a vezetékneveket?

Az új név választásánál figyelni kell arra, hogy a tisztultabb nyelvizlésnek megfeleljen; hogy kifogástalan magyar legyen és hogy senki érdekét ne sértse. Legyen az új név rövid, jóhangzású, magyaros, szép és könnyen kiejthető még idegeneknek is. Feltűnőbb és történelmi nevezetességű nevek felvétele minden körülmények közt kerülendő. Legyen az új név olyan, amely az első kiejtésre mindenki tudja, hogy az magyar név; az oly név, mely se hus, se hal, vagy mely, ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhes, szintén kerülendő. Tévedések elkerülése végett a nagyon gyakori nevek, mint Kis, Nagy, Fehér, Fekete, Kovács, Molnár, Szabó, Varga stb. nem ajánlhatók; hasonlóképpen nem a keresztnevek, melyek könnyen felelőelérhető és lefordíthatók. Végre saját érdekében cselekszik mindenki, ha jelesebb, még életben levő családok nevének felvételét kerüli, nehogy ez által magának, ugyszintén a régi név viselőinek kellemetlenséget okozzon. Különbösen is a tis telezés érzés parancsolja, hogy p. o. Batthyány-ra, Hunyadi-ra, Rákóczi-ra, Széchenyi-re stb. ne magyarosítsuk a névüket, sem pedig az új nevekre, melyek méltóság vagy nemzetségevek, mint Bánfi, Vajdafi, Abaffi Osthfi stb.

Sokan abban a véleményben vannak, hogy a végbirtó a nevéknél nemességét jelez, pedig tévednek, mert az csak legfeljebb egy régebbi nevet jelent. Különbösen az erdélyi vármegyékben a nemesség mindig „i“ betűt használt és nevét most is helyesen így írja. Betűsége képződés tehát azoktól és nem is vall jóhiszeműek, kik a régebben divó helyesírás szerint akarják nevüket magyarosítani.

Az új név választásánál következő pontok figyelembevételét ajánljuk:

1. Ki hol született, az illető községnek, puszának, telepnek, dűlőnek, majornak, csárdának, gyártelepnek vagy általában helynek a neve után tegyen egy „i“ betűt és kifogástalan magyar neve lesz. Ilyen nevek: Aradi, Békési, Csabai, Diószegi, Erdi, Fűredi, Gömöri, Harasztai, Ipolyi, Jánosi, Karczagi, Lendvai, Monori, Némedi, Orozsi, Perháti, Romhányi, Selmecei, Turi, Urai, Vári, Zágóri stb. Magyarország helységnevére oly nagymennyiségű eredeti jó magyar hangzású helynevet tartalmaz, hogy ennek használata új nevek választásánál mindenki melegen ajánlható.

2. Iparos vagy kereskedő leghelyesebben cselekszik, ha egyszerűen foglalkozásáról nevezi el magát. Ilyen nevek lehetnek: Ács, Szabos, Bányász, Borbély, Cserépes, Csapkés, Dobos, Dudás, Ernýós, Erzsényes, Faragó, Festő, Gelencsér, Gyertyás, Hajós, Halász, Intő, Ithász, Jukász, Jogász, Kőműves, Kalspos, Lakatos, Lantos, Kester, Mészáros, Nyerges, Nyírő, Oltó, Ostoros, Pysztós, Puskás, Ré-

vész, Rojtos, Sütő, Szitás, Simár, Takács, Udvaros, Utas, Vadász, Vedres, Boltos, Csaplár, Itczés, Kalmár, Köblös, Lisztes, Pénczes, Szatócs, Szattyános, Tzósár, Tárnok stb.

3. Az értelmiségi osztályhoz tartozók különleges foglalkozásuk szerint is választathatják nevüket. Ilyenek: Pap, Kántor, Tanító, Iró, Katona, Tiszt, Hadnagy, Bajnok, Csatlós, Fegyveres, Harczos, Hajdu, Kardhordó, Ládász, Poroszló, Pattantyus, Torbuzó, Pánczélos, Vivó, Várnagy, Várör, Vezér, Zászlós, Zsoldos stb.

4. Az őstermes, halászat, vadászat, erdőszel stb. mezei, erdei kerti stb. foglalkozás különféle nevei és ágai és nagymennyiségű jóhangzású magyar nevet szolgáltatnak. Ilyenek: Szántó, Vető, Arató, Kaszás, Gulyás, Kertész, Cserkész, Erdész, Gazda, Ór, Csász, Majoros, Szemző, Szedő, Cseplő, Hajtó, Kenyeres, Sajtos stb.

5. Ki őseinek nemzetiségét legáltalában nevében akarja késő unokáinak fentartani, legyen: Avar, Bajor, Bolgár, Cserkesz, Dalmát, Horvát, Hun, Görög, Jász, Kun, Lubancz, Magyar, Német, Lengyel, Orosz, Örmény, Oláh, Palóc, Szász, Székely, Tatar, Tót stb.

6. A ki szőke, vehet fel Szőke nevet, a barna Barnát. Aki kedvesnek érzi magát vegyen fel Kedves, aki kellemes — Kellemes, a nemes — Nemes a boldog — Boldog nevet. Így adhat magának valaki: Arányos, Buzgó, Bánó, Csüdes, Csines, Elmés, Jámbor, Takaros, Termetes stb. nevet. Lehet valakinek a neve Beszedés, Vig, Virág, Berát, Ifjú, Öreg, Darék, Dajgó, Fürga, Jó, Jeles, Heves, Vitéz stb.

7. A természetvilág három országából is választathat bárki magának nevet. Így lehet: Csóka, Farkas, Fűrj, Holló, Sas, Solyom, Rigó, Róka, Szarvas, Buza, Árpa, Rózsa, Fenyő; Aczél, Arany, Réz, Vas stb.

8. Vezetéknevet születése napjának, az évszának, hegynek, völgynek, időszaknak, viznek tónak stb.-nek a nevével is választhatja az ember, p. o. Szerda, Péntek, Vasár, Nyár, Északi, Déli, Harmat, Szél, Kárpáti Vágvölgyi, Tisza, Balaton, Maros, Körös stb.

9. Abban se tehet senki kifogást, ha valaki Első, Hármas, Négyes névvel és ezekhez hasonlóan nevezi magát.

10. Neve magyaros lesz, ha valaki az a, as, es, és főnévképzőkkel, vagy az ó, ő, igenévképzők segítségével új nevet alkot magának. Így lehet kémi igéből Kérő, mériből Mérő, vénéből Védő, dönteni-ből Döntő; vagy pedig Aczélos, Boros, Cserjés, Dinnyés, Egres, Fűves, Fenyves, Gyökeres, Hegyes, Ijász, Járatos, Kardos, Lombos, Madarász, Nótás, Pártos, Peres, Rendes, Sodros, Szabados, Tölgyes, Tüskés, Ugrós, Vermes, Zajtos stb.

11. Viselt nevének egyszerű forlítása által is juthat új magyar névhez, ha az illető megfelelő magyar hangzással bír. Így Schmid-ből Kovács, Wagner-ből Bogvár, Dreschler-ből Esztergályos, Schnitzer-ből Faragó, Weber-ből Takács lehet stb. Figyelni kell azonban az idegenből fordított név-nél arról, hogy az illető úgy válassza mag nevet, hogy annak hallatára ne mindjárt az jusson eszébe az embernek, hogy idegenből fordított névvel van dolga. Az ilyen nevek rosszabbak az eredetienél, mert sem nem magyarok, sem nem németek. Az ilyen nevek mint Mayerfi, Manfi, Keszerfi stb. egy cseppel sem jobbak, mintha azt mondaná valaki, hogy az ő neve: Deutschi, Ofeni stb. Inkább maradjon Erzbergernek mint Érzhgyyi, mert bizony miért, tagadnánk, de ugy van biz az, hogy Érzhgyyinek hallatára mindjárt az Erzberger jut eszükbe. Ez a név csakis abban az esetben volna magyaros, ha volna valahol az országban Érzhgyy nevű község vagy hely, ami tudunkkal nincs. De Ankerschmidt-ből se legyen Vasmacskakovácsi és Buchberger-ből sem Könyvhgyyi, mivel akkor sokkal jobb, ha a Mayer marad Mayernek Keszler pedig Keszlernek.

12. Jókai, Jósika, Eötvös, Kemény stb. regényíróink, Petőfi, Arany, Vörösmarty stb. költőink, Katona, Szigligeti, Szigeti, Csiki, Dózsa, Rákosi stb. színműíróink, Horvát, Szalay, Varga, stb. történetíróink és általában íróink műveiben annyi a jó és éphangzású, eredeti és képzett magyar név, hogy

okozta csodás gyógyulásokról. Nincs az a betegség, a mely ellenállhatna e fürdőknek. Guttaécs, gyomorhaj, rák, kövesség, soványtság, sebek, bőrbajok, hideglelés, mellbetegség mind egyformán s biztos sikerrel gyógyítható általuk.

Hanem csodálkoz-e őseink egygyűségén, mikor napjaikban is aynyi babona van elterjedve még művelt körökben is a fürdő gyógyhatásáról. Van valahol egy még az ismeretlenség homályában rejtelkedő fürdő, melynek hőforrása 55—65. C. fok közt váltakoznak. Berendezése a legprimitívebb: barlangszerű üregben két természetalkotta medence. Bemártottam kezemet, de egy pillanatig sem tartottam benne, ki kellett rántanom. És ime egy öreg paraszt derékig ül a forró vízben a legmegelégedettebb arccal, pedig pokoli kínokat állhatott ki. Kérdeztem, ki küldte ide. Messze vidékről jött közsényes bajával. Valami idevaló uri asszony javalta neki a fürdőt. Valóságos csoda, hogy a guta nem ütötte meg az öregét. Ilyen észszerűtlen módon az teljes össze-visszaságban használja a nagy közönség a fürdőket.

Azokiak, a kik csak szórakozást keresnek, tökéletesen mindegy, akár hová mennek. De az igazi beteg számára nagyon fontos, hogy jól megválassza a fürdőt s mikor ezt teszi, ne mulassza el megkérni háziurosa tanácsát.

A fürdő gyógyítai értékéről és a vizek némely sajátságairól nagyon sok érdekes dolgot lehet írni és nagyon fontos, sőt szükséges, hogy ezekről minden művelt ember birjon általános tájékozottsággal. A saison megkezdődött már, a kiknek idejük és pénzüik van, elmentek vagy a közel napokban meinek kedvezzen fürdőjükbe. Azért a mi még hátra van, azt a honamaradónak írom meg a jövő héten, hadl élvezzék a fürdözést ők is legáltalában elméletben. Nekem is az a vigasztalásom, hogy tájképüket nézek és balneológiai cikkekkel olvasok.

Flavio.

